

نقش واسطه‌ای درونی سازی آرمان‌های اجتماعی در رابطه بین بازخوردهای اجتماعی-فرهنگی و نارضایتی از ظاهر بدنی

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۶/۲۲ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۹/۲۵

رقیه پاینده^۱

محترم نعمت‌طاووسی^۲

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: این پژوهش با هدف تعیین نقش واسطه‌ای درونی سازی آرمان‌های اجتماعی در رابطه بین بازخوردهای اجتماعی-فرهنگی و نارضایتی از ظاهر بدنی انجام گرفت.
روش: بر مبنای یک طرح همبستگی ۲۷۰ زن مراجعه کننده به مراکز زیبایی منطقه ۲ شهر تهران در سال ۹۸ با دامنه سنی ۲۰ تا ۴۰ سال به شیوه نمونه‌گیری در دسترس انتخاب و به پرسشنامه‌های روابط چند بعدی بدن - خود (کشن، ۱۹۹۷) و بازخوردهای اجتماعی - فرهنگی به ظاهر-۳ (تامسون و همکاران، ۲۰۰۰) پاسخ دادند. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از آزمون تحلیل مسیر استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد، مدل پیشنهادی بین متغیرها از برازش قابل قبولی برخوردار است. اثر مستقیم زیرمقیاس‌های اهمیت ($P<0/۰۵$ ، $\beta=-0/۱۴۱$) و فشار ($P<0/۰۵$ ، $\beta=0/۲۷۶$) از بازخوردهای اجتماعی-فرهنگی و اثر مستقیم زیرمقیاس درونی سازی عمومی ($P<0/۰۰۱$) از درونی سازی آرمان‌های اجتماعی به صورت منفی بر نارضایتی از ظاهر بدنی معنادار هستند. اثر مستقیم درونی سازی ورزشکار ($P<0/۰۰۱$ ، $\beta=0/۲۲۲$) به صورت مثبت بر نارضایتی از ظاهر بدنی معنادار است. این یافته‌ها نشان دادند، بازخوردهای اجتماعی-فرهنگی با واسطه درونی سازی آرمان‌های اجتماعی بر نارضایتی از ظاهر بدنی زنان اثر غیرمستقیم معنادار دارد. همچنین ۱۷ درصد از واریانس نارضایتی از ظاهر بدنی توسط متغیرهای پیش‌بین تبیین شد.

نتیجه‌گیری: بر اساس یافته‌های این پژوهش، بررسی عوامل زمینه‌ساز درونی سازی آرمان‌های اجتماعی می‌تواند، گامی مؤثر در جهت پیشگیری از نارضایتی از ظاهر بدنی و مشکلات وابسته به آن باشد.

کلمات کلیدی: درونی سازی آرمان‌های اجتماعی، بازخوردهای اجتماعی-فرهنگی، نارضایتی از ظاهر بدنی

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب.

۲. دانشیار گروه روان‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران جنوب.

*نویسنده مسئول: Nemattavousi@yahoo.com

The Mediating Role of Internalization of Societal Ideals in the Relationship between Sociocultural Attitudes and Body Appearance Dissatisfaction

Roghayeh Payandeh¹

Mohtaram Nemat Tavousi^{2*}

Original Article

Abstract

Introduction: Aim of this research was to determine the mediating role of internalization of societal ideals in the relationship between sociocultural attitudes and body appearance dissatisfaction.

Method: Based on a correlation design, 270 clients (women) aged 20- 40 years to beauty centers of Tehran were selected with convenience sampling and complete Multidimensional Body-Self Relations (Cash,1997) and Sociocultural Attitudes Towards Appearance -3 (Thompson et al, 2000) questionnaires. To analyze data, path analysis is used.

Results: The findings indicated that the model has an acceptable fit between the variables. The direct effect from importance ($=\beta_0/122$, $p<0/05$) and pressure ($=\beta_0/141$, $p<0/05$) subscales from sociocultural attitudes, and direct effect from general internalization ($=\beta_0/276$, $p<0/001$) from the internalization of societal ideals have negatively significant association with body appearance dissatisfaction. The direct effect from athlete internalization ($=\beta_0/222$, $p<0/001$) has a positive significant association with body appearance dissatisfaction. These findings showed that sociocultural attitudes through the internalization of societal ideals have a significant indirect effect on body appearance dissatisfaction. Also, Predictive variables can be explained 17% of the variance of body appearance dissatisfaction.

Conclusion: According to the findings of this research, the factors regarding internalization of societal ideals could be beneficial in the prevention of body appearance dissatisfaction and related problems.

Keywords: internalization of societal ideals, sociocultural attitudes, body appearance dissatisfaction

1. Msc Clinical Psychology, Islamic Azad University, South Tehran.

2. Associate Professor Department Of Psychology, Islamic Azad University, South Tehran.

*Corresponding Author: Nemattavousi@yahoo.com

مقدمه

اهمیت ظاهر بدنی در زنان بیش از سایر اقسام جامعه است. زنان در معرض پیام‌های بیشتری در مورد ظاهر و اندام‌شان در مقایسه با مردان قرار می‌گیرند، و این باعث شکل‌گیری نارضایتی بدنی بیشتر در زنان می‌شود (بورشیفی و مبعث زمانی، ۱۳۹۲؛ کویتکت، هارتمن، دسینگ، بولمن و ووکز^۱، ۲۰۱۹). نارضایتی از ظاهر بدنی به عنوان مهم‌ترین عنصر اختلال تصویر بدنی، ارزیابی منفی از جنبه‌های ظاهری مثل اندازه، شکل و وزن بدن است (کش، ۱۹۹۰).

تصویر بدنی^۲ بازنمائی درونی از ظاهر بیرونی فرد و مجموعه‌ای از سازه‌های شناختی چندبعدی و پیچیده از ادراک، بازخوردها، عواطف و رفتارهای مرتبط با بدن است (کش، ۲۰۰۲؛ کش و پروزینسکی، ۱۹۹۰). اما این تصورات فاعلی^۳ ثابت نیست و براساس عوامل بیرونی، درونی و زمینه‌ای تغییر می‌کند (کش، ۲۰۰۲). عوامل متعددی مانند بازخوردهای اجتماعی - فرهنگی (فشار و اهمیت رسانه) و درونی سازی آرمان‌های اجتماعی و فرهنگی در تغییر تصویر فرد از بدن خود و شروع و تداوم نارضایتی از ظاهر بدنی مؤثر است (تامسون، هینبرگ، آلتیب و تنلفدان^۴، ۱۹۹۹؛ ملگرو، استلی و تیگمن^۵، ۲۰۱۷).

بیشتر زنان رسانه را منع مهمی در زمینه آگاهی و تأثیرپذیری از آرمان‌های اجتماعی می‌دانند (فردولی، پینکوس و وارتانیان^۶، ۲۰۱۷؛ کراوسیک و تامسون^۷، ۲۰۱۵). یک فراتحلیل با بررسی ۷۷ پژوهش نشان داد که مواجهه با رسانه می‌تواند موجب شکل‌گیری نارضایتی از ظاهر بدنی در زنان شود (گраб، وارد و هاید^۸، ۲۰۰۸). زمانی که نقش عوامل اجتماعی و فرهنگی بر شکل‌گیری تصویر بدنی مطرح می‌شود، منظور انتظاری است که فرد بر مبنای مطلوب‌های تعریف شده در جامعه از بدن خود پیدا می‌کند. این مطلوب‌ها گاه خود را در قامت بازیگران و ستارگان سینما و موسیقی یا ورزشکاران مشهور نمایان می‌سازند و گاه از طریق جریان‌های مدد به افراد عرضه می‌شوند و در مواردی نیز سنت‌های ریشه‌دار یا ارزش‌های مذهبی آن‌ها را شکل می‌دهند (حیدری و کرمانی، ۲۰۱۱؛ فردولی و همکاران، ۲۰۱۷). مباحث اجتماعی - فرهنگی درباره ظاهر و بدن، مملو از پیام‌هایی است که اندام لاغر برای زنان را استاندارد زیبائی می‌داند و آن را با محظوظ بودن، موفق بودن و بالرزش بودن برابر می‌کند (عباس‌زاده،

1. Quittkat, Hartmann, Duesing, Buhlmann & Vocks,

2. Cash

3. Body Image

4. Pruzinsky

5. Subjective

6. Thompson, Heinberg,, Altabe & Tantleff-Dann

7. Mulgrew, Stalley & Tiggmann,

8. Fardouly, Pinkus & Vartanian

9. Krawczyk & Thompson

10. Grabe, Ward & Hyde

علیزاده‌اقدم، پورمحمد و محمدپور، ۱۳۹۳). چنین دیدگاهی راهنمای زنان در زندگی‌شان می‌شود. برخی از آنان صرفا به اهمیت ظاهر و لاغری آگاهند، در حالی که برخی دیگر این آرمان‌ها را به عنوان سیستم باور شخصی خود می‌پذیرند و درونی می‌کنند (تامسون، ۱۹۹۰). بر اساس الگوی اجتماعی - فرهنگی تامسون و همکاران (۱۹۹۹)، نارضایتی از ظاهر بدنی ناشی از درونی‌سازی آرمانهایی است که فرهنگ برای فرد مشخص کرده است. فردی که استانداردهای زیبائی جامعه را درونی می‌کند، بیشتر مستعد ایجاد تصویر بدنه منفی است (صادقی، ایزانلو، فلاحتی و افتخاری، ۱۳۹۷؛ ملگرو و همکاران، ۲۰۱۷).

درونی‌سازی آرمان‌های اجتماعی به معنای پذیرش آرمان‌های اجتماعی توسط فرد و ارزیابی بدن خودش در رابطه با آن‌ها است که با حد قرارگیری و مواجهه زنان با بازخوردهای اجتماعی رابطه دارد (تامسون و همکاران، ۱۹۹۹)، و به عنوان عامل خطری در ایجاد نارضایتی از ظاهر بدنی محسوب می‌شود (فیتزیموننس_کرفت، باردن_کن، کراسبی، انگل، وندرلیچ و بولیک، ۲۰۱۶). تبلیغات گسترده رسانه‌ها در عصر کنونی، بیش از حد بر شرایط مطلوب ظاهری تأکید و اطلاعات و استانداردهای غیر واقعی از ظاهر آرمانی را به جامعه به‌ویژه زنان تحمل می‌کند. در این چنین شرایطی دستیابی به ظاهر بدنی آرمانی در این سطح برای بسیاری از زنان امکان‌پذیر نیست، با این حال، این شرایط آرمانی از سوی آنان پذیرفته و درونی شده است (۴. کاظمی کیله‌گلان، پارسافر، افشاری و براتی، ۱۳۹۶). زنان همواره در تلاشند تا بتوانند با بالابردن کیفیت ظاهری بدن، خود را با انتظارات اجتماعی و فرهنگی جامعه هماهنگ سازند (تیگمن و اسلامی، ۲۰۰۴). هراندازه تفاوت بین بدن واقعی و بدن آرمانی بیشتر باشد، به احتمال بیشتری زنان نارضایتی از ظاهر بدنی را تجربه می‌کنند (کش، ۱۹۹۰؛ گروگان، ۲۰۱۷).

براساس پیشینه پژوهش، ارزش‌های اجتماعی از طریق بازخوردهای اجتماعی - فرهنگی انتقال می‌یابد. افراد آن ارزش‌ها را درونی می‌کنند و چون این ارزش‌های آرمانی غالباً با آنچه در واقعیت وجود دارد همخوان نیست، نارضایتی از ظاهر بدنی شکل می‌گیرد (استیک، ۲۰۰۲؛ تامسون و استیک، ۲۰۰۱)، که نتیجه آن ابتلاء زنان به انواع آسیبهای جسمانی، روانی و اجتماعی و انجام انواع جراحی‌های زیبایی است (انجمن جراحان پلاستیک امریکا، ۲۰۱۸ نقل از سارور، ۲۰۱۹؛ فیتزیموننس - کرفت و همکاران، ۲۰۱۶؛ کاراسیا، مومن و تیلکا، ۲۰۱۷).

1. Fitzsimmons-Craft, Barden-Cone, Crosby, Engel, Wonderlich & Bulik,
2. Tiggemann & Slater

3. Grogan

4. Stice

5. Sarwer

6. Karazsia, Mumen & Tylka

اکثر پژوهش‌هایی که در زمینه بازخوردهای اجتماعی - فرهنگی و مکانیسم‌های واسطه‌ای آن انجام شده در کشورهای غربی صورت گرفته است (شرکا، امیرکافی و گروسی، ۲۰۱۹). با توجه به این مهم که تصویر بدنی اجتماعی است و بافت فرهنگی هر جامعه ارزش‌های خاص خود را می‌پروراند و بر آن‌ها تأکید می‌کند، در تعیین نتایج حاصل از سایر نقاط جهان، باید جانب احتیاط رعایت شود. امید است این پژوهش بتواند یافته‌های سودمندی برای پیشگیری از نارضایتی از ظاهر بدنی و مشکلات وابسته به آن را در زنان فراهم کند. در راستای هدف‌های مورد بررسی، فرضیه پژوهش به این شرح آزمون شد: نقش واسطه‌ای درونی‌سازی آرمان‌های اجتماعی در رابطه بین بازخوردهای اجتماعی - فرهنگی و نارضایتی از ظاهر بدنی.

روش

این پژوهش توصیفی از نوع همبستگی و جامعه آماری شامل زنان مراجعه کننده به مراکز زیبایی منطقه دو شهر تهران در سه ماهه نخست سال ۱۳۹۸ بود. حجم نمونه به توصیه کلابین^۱ (۲۰۱۱)، مبنی بر ۲/۵ برابر تعداد ماده‌های پرسشنامه‌ها، ۲۹۰ نفر تعیین شد که ۲۰ پرسشنامه محدودش و در نهایت ۲۷۰ پرسشنامه وارد پژوهش شد. از حدود ۹۵ مرکز مهم ارائه دهنده خدمات زیبایی، ۱۰ مرکز انتخاب و مراجعتی که ملاک‌های ورود به این پژوهش را داشتند به صورت در دسترس انتخاب شدند. ملاک‌های ورود به نمونه، زنان ۲۰ تا ۴۰ سال با حداقل تحصیلات دیپلم، نداشتن معلولیت یا نقص در ظاهر و داشتن رضایت به انجام این پژوهش بود.

ابزار پژوهش

الف) پرسشنامه روابط چندبعدی بدن - خود: پرسشنامه روابط چند بعدی بدن - خود^۲ توسط کش، وینستد و جاندا (۱۹۸۶-۱۹۸۷) با ۴۶ ماده برای ارزیابی بازخورد فرد درباره ابعاد مختلف ساختار تصویر بدنی طراحی شده است. در این پژوهش از فرم نهایی پرسشنامه روابط چند بعدی بدن - خود (کش، ۱۹۹۷) استفاده شد. این پرسشنامه دارای ۶ زیرمقیاس ارزیابی ظاهر^۳، گرایش ظاهر^۴، ارزیابی تناسب بدنی^۵، گرایش تناسب بدنی^۶، دل‌مشغولی اضافه وزن^۷ (وزن فاعلی) و رضایت بدنی^۸ است که به طور فردی یا گروهی از سن ۱۵ سالگی قابل

1. Kline
2. Multidimensional Body-Self Relations Questionnaire
3. Appearance Evaluation(AE)
4. Appearance Orientation(AO)
5. Fitness Evaluation(FE)
6. Fitness Orientation (FO)
7. Subjective Weight(SW)
8. Body Areas Satisfaction Scale(BASS)

اجراست و برای ارزیابی کودکان مناسب نیست. هر یک از ماده‌ها ۵ نمره دارد، که براساس مقیاس لیکرت، برای کاملاً مخالف، نمره ۱ و برای کاملاً موافق، نمره ۵ در نظر گرفته شده است. ماده‌های ۷، ۱۱، ۱۲، ۱۵، ۲۱، ۲۳، ۲۶، ۲۸، ۳۱، ۳۲، ۳۹ و ۴۰ به شکل معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. روایی بخش‌های اصلی پرسشنامه توسط سازندگان آن به روش تحلیل عاملی بررسی و همسانی درونی زیرمقیاس‌ها ۰/۹۴ تا ۰/۷۹ و ضریب آلفای کرونباخ آن ۰/۸۱ گزارش شد. در فرم فارسی بشارت (۱۳۸۷) به بررسی روایی و اعتبار این پرسشنامه پرداخت که ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه‌های هریک از زیرمقیاس‌ها در یک نمونه ۲۱۷ نفری از دانش‌آموزان، به ترتیب ۰/۸۸، ۰/۸۵، ۰/۸۳، ۰/۷۹، ۰/۹۱ و ۰/۹۴ محاسبه شد که نشان از همسانی درونی خوب پرسشنامه است. ضرایب همبستگی بین ۶۷ نفر از نمونه مذکور، در دو نوبت با فاصله دو هفته به ترتیب ۰/۷۸ برای ارزشیابی قیافه، ۰/۷۵ جهت‌گیری قیافه، ۰/۷۱ ارزشیابی تناسب اندام، ۰/۶۹ جهت‌گیری تناسب اندام، ۰/۸۴ وزن فاعلی و ۰/۸۹ رضایت بدنی محاسبه شد که نشانه اعتبار بازآزمایی رضایت بخش پرسشنامه است. روایی همزمان پرسشنامه روابط چند بعدی بدن - خود، به شیوه اجرای همزمان با پرسشنامه سلامت عمومی (گلدبرگ^۱، ۱۹۸۸) محاسبه شد. نتایج ضرایب همبستگی پیرسون نشان داد که بین نمره ابعاد شش گانه پرسشنامه روابط چند بعدی بدن - خود و نمره کلی سلامت عمومی، همبستگی منفی معنادار از ۰/۶۵ تا ۰/۷۲ وجود دارد. در این پژوهش ضریب آلفای کرونباخ برای نارضایتی از ظاهر بدنی ۰/۸۶۲ برآورد شد. همچنین ضریب همبستگی پرسشنامه روابط چند بعدی بدن - خود و مقیاس ظاهر بدن ابراین^۲ (ابراین و اپستین^۳، ۱۹۸۸) در این پژوهش ۰/۵۲۲ بود که نشان دهنده همبستگی مثبت و بالای نمره‌های دو ابزار و در نتیجه، روایی ملاکی همزمان ابزار مورد استفاده بود.

(ب) پرسشنامه بازخوردهای اجتماعی - فرهنگی نسبت به ظاهر-۳: تامسون و همکاران (۲۰۰۰)، سومین نسخه تجدیدنظر شده پرسشنامه بازخوردهای اجتماعی - فرهنگی نسبت به ظاهر^۴ را ساختند. این ابزار با ۳۰ ماده برای سنجش بازخوردهای اجتماعی - فرهنگی و درونی سازی آرمان‌های اجتماعی در افراد است. سومین ویراست این پرسشنامه دارای چهار زیرمقیاس فشار، اهمیت، درونی سازی رسانه‌ها و درونی سازی ورزشکاران است. زیرمقیاس اهمیت با ۹ ماده ارزیابی رسانه به عنوان منبع اطلاعاتی درباره جذاب بودن و زیرمقیاس فشار با

1. Goldberg

2. O'Brien

3. Epstein

4. Sociocultural Attitudes Towards Appearance

۷ ماده احساسات فردی حاصل از مواجهه با تصاویر و پیام‌های رسانه در مورد اصلاح و تغییر ظاهر را می‌سنجد. نمره بالا در این دو زیرمقیاس نشان‌دهنده این است که فرد رسانه را منبع تأثیرگذاری در زمینه آگاهی از آرمان‌ها می‌داند. زیرمقیاس‌های درونی‌سازی با ۱۴ ماده (درونی‌سازی عمومی ۹ ماده و درونی‌سازی ورزشکار ۵ ماده) حد پذیرش و تأیید آرمان‌های اجتماعی و فرهنگی و تلاش برای رسیدن به این آرمان‌های غیر واقعی برای زیائی زنانه و بدن‌های ورزشکاری را می‌ستجد. هر یک از ماده‌ها ۵ نمره دارد، که براساس مقیاس لیکرت، برای کاملاً مخالف، نمره ۱ و برای کاملاً موافق، نمره ۵ در نظر گرفته شده است. ماده‌های ۳، ۶، ۱۲، ۱۳، ۱۹، ۲۷ و ۲۸ به شکل معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. ماده‌های زیرمقیاس فشار ۲، ۵، ۱۰، ۱۴، ۱۸، ۲۲ و ۲۶، ماده‌های زیرمقیاس اهمیت ۱، ۴، ۵، ۹، ۱۳، ۲۱، ۲۵ و ۲۸، ماده‌های زیرمقیاس درونی‌سازی عمومی ۳، ۴، ۷، ۸، ۱۱، ۱۲، ۱۵، ۱۶ و ۲۷ و ماده‌های زیرمقیاس درونی‌سازی ورزشکار ۲۰، ۲۳، ۲۴ و ۳۰ است. اعتبار این آزمون توسط سازندگان آن برای کل پرسشنامه ضریب کرونباخ $\alpha = 0.94$ و برای زیر مقیاس‌های درونی‌سازی عمومی، درونی‌سازی ورزشکار، فشار و منابع اطلاعاتی به ترتیب 0.96 ، 0.95 و 0.92 و ۰.۹۶ گزارش شده است. روایی همگرا از طریق محاسبه ضریب همبستگی بین نمره بازخوردهای اجتماعی - فرهنگی نسبت به ظاهر آزمودنی‌ها با سیاهه اختلال خوردن (گارنر^۱، ۱۹۸۳) در یک نمونه ۸۵۹ نفری مناسب گزارش شد. همچنین روایی این ابزار بین نمونه‌هایی از فرهنگ‌های مختلف مورد آزمون قرار گرفت و ویژگی‌های روان‌سنجی آن مطلوب گزارش شد. محمدپناه اردکان و همکاران (۱۳۹۲) اعتبار این پرسش‌نامه را به دو شیوه همسانی درونی و دونیمه کردن به ترتیب 0.77 و 0.55 گزارش کردند (ضریب آلفای کرونباخ کل = 0.81) و روایی آن را به روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی (PCA^۲) با چرخش واریماکس بررسی و با نتیجه جهار مؤلفه با ارزش‌های بیشتر از ۱ نشان دادند که ساختار، تعداد و ترتیب عوامل فرم فارسی پرسشنامه مذکور به فرم اصلی نزدیک بوده و این نشان‌دهنده معنادار بودن این پرسشنامه در فرهنگ ایران است. این آزمون توسط پژوهشگران زیادی در ایران استفاده و اعتبار و روایی مناسب را گزارش کرده‌اند در این پژوهش ضرایب آلفای کرونباخ برای متغیرهای فشار، اهمیت، درونی‌سازی عمومی و درونی‌سازی ورزشکار به ترتیب 0.772 ، 0.793 ، 0.842 و 0.732 و 0.722 اندازه‌گیری شد.

1. Garner

2. Principal Component Analysis

یافته‌ها

بر اساس نتایج، میانگین سنی زنان مراجعه کننده به مراکز زیبایی منطقه دو شهر تهران در گروه نمونه برابر ۲۹/۸۵ با انحراف استاندارد ۰/۳۸ بود که در دامنه سنی ۲۰ تا ۴۰ سال قرار داشتند. مشخصات تحصیلات گروه نمونه به تفکیک وضعیت تأهل در جدول ۱ آمده است.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیت شناختی گروه نمونه به تفکیک وضعیت تأهل

کل (n=۲۷۰)		متاهل (n=۱۱۲)		مجرد (n=۱۵۸)	
درصد	فرآوانی	درصد	فرآوانی	درصد	فرآوانی
۲۱/۱	۵۷	۲۹/۵	۳۳	۱۵/۲	۲۴
۱۸/۱	۴۹	۱۶/۱	۱۸	۱۹/۶	۳۱
۴۲/۶	۱۱۵	۳۵/۷	۴۰	۴۷/۵	۷۵
۱۶/۳	۴۴	۱۵/۲	۱۷	۱۷/۱	۲۷
۱/۹	۵	۳/۶	۴	۰/۶	۱
تحصیلات					
دیپلم					
کاردانی					
کارشناسی					
ارشد					
دکتری					

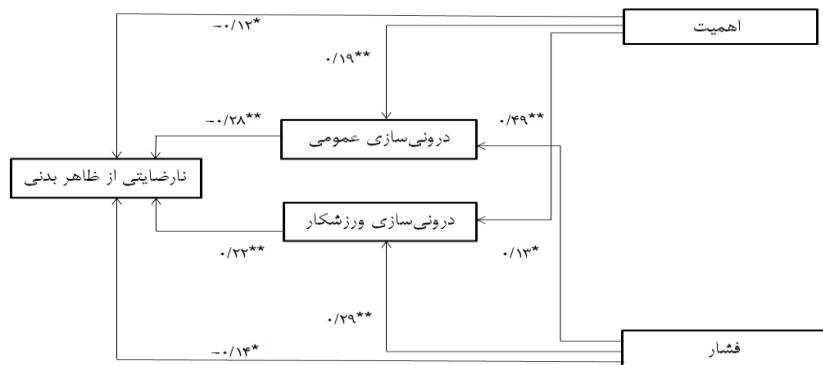
به‌منظور بررسی رابطه بین متغیرهای پژوهش پس از بررسی شاخص‌های میانگین و انحراف استاندارد، از آزمون همبستگی گشتاوری پرسون استفاده شد که پیش از اجرای آن، مفروضه‌های این آزمون که شامل بهنجاری توزیع داده‌ها و خطی‌بودن رابطه متغیرها است، بررسی شد. در ابتدا مفروضه بهنجاری که مفروضه اصلی تمامی آزمون‌های پارامتریک است مورد بررسی و رابطه خطی بین متغیرهای این پژوهش (نارضایتی از ظاهر بدنی، بازخوردهای اجتماعی- فرهنگی و درونی سازی آرمان‌های اجتماعی) با استفاده از نمودار نقطه‌ای بررسی شد که نتایج بیانگر برقراری مفروضه هم خطی بین این متغیرها بود، اما به توجه به حجم زیاد نمودارها از گزارش آنها صرف‌نظر شد. در یک جمع‌بندی کلی می‌توان گفت که مفروضه‌های آزمون همبستگی پرسون برقرار و نتایج حاصل از اجرای آن معتبر است.

جدول ۲. میانگین، انحراف استاندارد و ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش (n=۲۷۰)

متغیرها	میانگین	انحراف استاندارد	۱	۲	۳	۴
۱- اهمیت	۳۰/۳۴	۴/۹۴۳	-			
۲- فشار	۱۷/۲۳	۴/۷۷۹	.۰/۳۱**	-		
۳- درونی سازی عمومی	۲۴/۸۴	۶/۵۵۱	.۰/۳۳**	.۰/۵۴**	-	
۴- درونی سازی ورزشکار	۱۴/۴۴	۳/۹۸۵	.۰/۲۱**	.۰/۳۳**	.۰/۵۴**	
۵- نارضایتی از ظاهر	۱۶۶/۲۷	۱۸/۰۱۹	-.۰/۲۲**	-.۰/۲۶**	-.۰/۲۸**	-.۰/۰۱
بدنی						

<۰/۰۵ *P <۰/۰۰۱ **

جهت آزمون فرضیه پژوهش از آزمون تحلیل مسیر استفاده شد. پیش از اجرای این آزمون از برقراری مفروضه‌های اساسی آن (حجم نمونه، بهنجاری توزیع داده‌ها، داده‌های پرت، آزمون کرویت و همخطی چندگانه) اطمینان حاصل شد. بهنجاری توزیع داده‌ها و داده‌های پرت در مراحل قبلی مورد بررسی قرار گرفتند. برای حجم نمونه اغلب مولفان نمونه بالاتر از ۲۰۰ نفر را برای معادلات ساختاری مناسب دانسته‌اند ($n=270$). افزون بر آن شاخص کیسر-میر-اولکین^۱ برابر ۰/۷۶۰ به دست آمد که بیانگر کفايت حجم اين نمونه است. نتایج آزمون کرویت بارتلت^۲ ($\chi^2=8526/971$ و $P<0/001$) نيز نشان دهنده برقراری مفروضه همانی نبودن ماترييس همبستگي بين ماده‌ها است. همچنين نتایج حاصل از بررسی همخطی چندگانه بين متغيرهاي پژوهش نشان مي‌دهد شاخص تحمل و عامل تورم واريابنس در دامنه پذيرش قراردارند (دامنه پذيرش شاخص تحمل بزرگتر از ۱۰/۰ و عامل تورم واريابنس كمتر از ۱۰). بنابراين بين متغيرهاي پژوهش همخطی چندگانه وجود ندارد. با تأييد برقراری مفروضه‌های آزمون تحلیل مسیر، نتایج حاصل از اجرای این آزمون جهت تعیین نقش واسطه‌ای درونی‌سازی آرمان‌های اجتماعی (درونی‌سازی عمومی و ورزشکار) در ارتباط بازخوردهای اجتماعی- فرهنگی (اهمیت و فشار) با نارضایتی از ظاهر بدنی، در شکل ۱ با مدل استاندارد به نمایش در آمده است.

شکل ۱. نمودار مسیرهای برآذش یافته با مدل استاندارد (۱) ($*P<0/05$ و $**P<0/001$)

شاخص‌های برآذش مدل آزمون شده در جدول ۳ گزارش شده که بیانگر برآذش مطلوب مدل است.

1. Kaiser- Meyer- Olkin (KMO)

2. Bartlett's Test Of Sphericity

جدول ۳. شاخص‌های برازنده‌گی مدل پیشنهادی در پژوهش

RMSEA	CFI	GFI	AGFI	NFI	X2 /df
.۰/۰۳۹	.۹۶۷	.۹۰۴	.۹۰۵	.۹۷۲	۲/۶۴۳

با اطمینان از برازش مناسب مدل، ضرایب استاندارد کل مسیر، اثر مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم موجود در مدل مربوط به بازخوردهای اجتماعی- فرهنگی (اهمیت و فشار) و نارضایتی از ظاهر بدنی با واسطه درونی سازی آرمان‌های اجتماعی (دروندی سازی عمومی و ورزشکار) در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴. ضرایب استاندارد کل، مستقیم و غیرمستقیم در مدل

مسیرها	اثر کل	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	واریانس تبیین شده	
بر درونی سازی عمومی از اهمیت	.۰/۲۷۷	–	.۰/۱۸۶	.۰/۱۸۶	
فشار	–	–	.۰/۴۹۲	.۰/۴۹۲	
بر درونی سازی ورزشکار از اهمیت	.۰/۱۰۲	–	.۰/۱۲۵	.۰/۱۲۵	
فشار	–	–	.۰/۲۹۳	.۰/۲۹۳	
بر نارضایتی از ظاهر بدنی از اهمیت	.۰/۱۶۶	–۰/۰۲۴**	–۰/۰۱۲	–۰/۰۱۶	
فشار	–۰/۰۷۱*	–۰/۰۱۱	–۰/۰۲۱۲	–۰/۰۲۱۲	
دروندی سازی عمومی	–	–۰/۰۲۷۶	–۰/۰۲۷۶	–۰/۰۲۷۶	
دروندی سازی ورزشکار	–	–۰/۰۲۲	–۰/۰۲۲	–۰/۰۲۲	

*P<۰/۰۵ **P<۰/۰۰۱

براساس مسیرهای آزمون شده در مدل و نتایج جدول ۴ مشاهده شد اثر مستقیم زیر مقیاس اهمیت بر درونی سازی عمومی ($\beta=0/186$) و درونی سازی ورزشکار ($\beta=0/125$) به صورت مثبت معنادار و اثر مستقیم زیر مقیاس فشار بر درونی سازی عمومی ($\beta=0/311$) و درونی سازی ورزشکار ($\beta=0/311$) به صورت مثبت معنادار است. همچنین اثر مستقیم زیر مقیاس‌های اهمیت و فشار ($\beta=-0/024$) و فشار ($\beta=-0/071$) از بازخوردهای اجتماعی- فرهنگی، و اثر مستقیم زیر مقیاس درونی سازی عمومی ($\beta=-0/0276$) از درونی سازی آرمان‌های اجتماعی به صورت منفی بر نارضایتی از ظاهر بدنی معنادار هستند. اثر مستقیم درونی سازی ورزشکار ($\beta=0/022$) نیز به صورت مثبت بر نارضایتی از ظاهر بدنی معنادار است. این یافته‌ها نشان دادند بازخوردهای اجتماعی- فرهنگی (اهمیت و فشار) با واسطه درونی سازی آرمان‌های اجتماعی (دروندی سازی عمومی و ورزشکار) بر نارضایتی از ظاهر بدنی زنان اثر غیرمستقیم معنادار دارد که

فرضیه پژوهش مبنی بر این که "درونی‌سازی آرمان‌های اجتماعی در رابطه بین بازخوردهای اجتماعی- فرهنگی و نارضایتی از ظاهر بدنه نقش واسطه‌ای دارد" را تایید می‌کند. همچنین نتایج نشان می‌دهد بازخوردهای اجتماعی- فرهنگی (اهمیت و فشار) ۲۸ درصد از واریانس زیرمقیاس درونی‌سازی عمومی و ۱۰ درصد از زیرمقیاس درونی‌سازی ورزشکار را تبیین می‌کنند. افزون بر آن بازخوردهای اجتماعی- فرهنگی و درونی‌سازی آرمان‌های اجتماعی ۱۷ درصد از واریانس نارضایتی از ظاهر بدنه زنان را تبیین می‌کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

این پژوهش با هدف تعیین نقش درونی‌سازی آرمان‌های اجتماعی در رابطه بین بازخوردهای اجتماعی فرهنگی و نارضایتی از ظاهر بدنه بر زنان انجام شد. نتایج نشان داد فشار و اهمیت رسانه با واسطه درونی‌سازی آرمان‌های اجتماعی نارضایتی از ظاهر بدنه در زنان را پیش‌بینی می‌کند. به بیان دیگر زنان رسانه را منبع تأثیرگذاری در زمینه آگاهی از آرمان‌ها می‌دانند و از آن تأثیر می‌پذیرند. این یافته به لحاظ رابطه بازخوردهای اجتماعی - فرهنگی و نارضایتی از ظاهر بدنه با نتایج پژوهش‌های فردولی و همکاران (۲۰۱۷)، کراوسیک و همکاران (۲۰۱۵)، کاظمی و همکاران (۱۳۹۴)، وارتانیان و همکاران (۲۰۱۶) و به لحاظ رابطه بازخوردهای اجتماعی - فرهنگی و درونی‌سازی عمومی و درونی‌سازی ورزشکار با نتایج پژوهش‌های صادقی و همکاران (۱۳۹۷)، فردولی و همکاران (۲۰۱۷)، وارتانیان و همکاران (۲۰۱۶) هم‌سو بود.

در تبیین این یافته می‌توان گفت تأثیر مهم رسانه در شکل دهی نارضایتی از ظاهر بدنه از طریق ارائه استانداردهای زیبایی مشخص به زنان است (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳). زنانی که با سیاری از این استانداردها احاطه می‌شوند، این آرمان‌ها را به عنوان هنجار می‌پذیرند و آن را درونی می‌کنند(تامسون و همکاران، ۲۰۰۱؛ کاظمی کیله‌گلان و همکاران، ۱۳۹۶؛ وارتانیان و همکاران، ۲۰۱۶). و نارضایتی از ظاهر بدنه زمانی ایجاد می‌شود که زنان این استانداردها را واقعی و دست یافتنی می‌پندازند (استیک، ۲۰۰۲؛ صادقی و همکاران، ۱۳۹۷؛ وارتانیان و همکاران، ۲۰۱۶). البته نتایج برخی پژوهش‌ها در ایران نشان می‌دهد برخی زنان با نقش برنامه‌های تلویزیون به عنوان منابع مهم مد و جذابشدن موافق نبودند. شاید بهتر است به این نکته هم توجه داشت که در تلویزیون داخلی توجه زیادی به قوانین اسلامی می‌شود و چندان به مسئله بدن و آرمان‌های بدنه پرداخته نمی‌شود (عباس‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳).

همچنین نتایج این پژوهش نشان داد درونی‌سازی عمومی به صورت غیرمستقیم و درونی‌سازی ورزشکار به صورت مستقیم با نارضایتی از ظاهر بدنه رابطه داشته و آن را پیش‌بینی می‌کنند. این یافته با نتایج پژوهش‌های کعنانی و همکاران(۱۳۹۶)، فردولی و

همکاران(۲۰۱۷)، فیتزمونس - کرفت و همکاران(۲۰۱۶)، کوهی نصرآبادی و همکاران(۱۳۹۴)، ملگرو و همکاران(۲۰۱۷) هم سو و عکس نتایج پژوهش پورشریفی و همکاران(۱۳۹۲) بود. در تبیین این یافته می‌توان گفت زنانی که معیارهای جذابیت جامعه را درونی می‌کنند بیشتر مستعد نارضایتی از شکل و ظاهر بدنی هستند (فیتزمونس - کرفت و همکاران، ۲۰۱۶، و ملگرو و همکاران، ۲۰۱۷). درونی‌سازی موجب می‌شود زنان استانداردهایی را برای خود به عنوان ملاک و ارزش قرار می‌دهند که در بیشتر موارد کسب آن‌ها برایشان بسیار مشکل و گاه غیرممکن است، این عدم دستیابی به آرمان‌ها و عدم هماهنگی بین ادراک آن چیزی که هستند و آن چیزی که دوست دارند به آن برستند، منجر به نارضایتی از ظاهر بدنی می‌شود (تمامسون و همکاران، ۱۹۹۰؛ گروگان، ۲۰۱۷).

در نهایت نتایج نشان داد بازخوردهای اجتماعی- فرهنگی با واسطه درونی‌سازی آرمان‌های اجتماعی بر نارضایتی از ظاهر بدنی زنان اثر غیرمستقیم معنادار دارد. بین بازخوردهای اجتماعی- فرهنگی (اهمیت و فشار) و نارضایتی از ظاهر بدنی رابطه معنی دار در حدود ۳۶ درصد وجود دارد که به صورت معکوس بر متغیر وابسته پژوهش اثر می‌گذارد. میزان این اثر به شکل مستقیم ۲۶ درصد بود که این نشان می‌دهد اهمیت و فشار رسانه‌ها در این پژوهش توانسته ۲۶ درصد از نارضایتی از ظاهر بدنی را به شکل مستقیم و ۱۰ درصد از نارضایتی از ظاهر بدنی را به شکل غیرمستقیم تبیین کند. تأثیر غیر مستغایم متغیر بازخوردهای اجتماعی- فرهنگی را می‌توان اینطور تبیین کرد که هرچقدر افراد زمان بیشتری از وقت خود را به استفاده از رسانه اختصاص دهند، آرمان‌های فرهنگی مربوط به اهمیت زیبایی ظاهر و تناسب اندام و آرمان‌های لاغری برای کسب تأیید اجتماعی را بیشتر درونی‌سازی می‌کند و در نتیجه تصور افراد نسبت به ظاهرشان تغییر می‌کند و سطح نارضایتی از ظاهر بدنی بالا می‌رود (تمامسون و همکاران، ۱۹۹۹). این پژوهش نشان داد که در جامعه ایرانی نیز متغیرهای اجتماعی- فرهنگی از عوامل مهم و تأثیرگذار بر نارضایتی بدنی محسوب می‌شود. از این‌رو لازم است در برنامه‌های آموزشی، مشاوره‌ای و درمانی برای مقابله با نارضایتی بدنی و پیامدهای آن به برنامه‌هایی جهت ارتقا سطح سلامت روانی افراد توجه ویژه مبذول شود. شناخت متغیرهای روانی و اجتماعی بر نارضایتی از ظاهر بدنی در پرتو یافته‌های این پژوهش می‌تواند باعث گسترش و غنای بیشتر نظریه‌های موجود در زمینه روابط بدن - خود شود. محدودیت‌های مربوط به جامعه آماری پژوهش (زنان) و نوع پژوهش (همبستگی)، محدودیت‌هایی را در زمینه تعمیم یافته‌ها، تفسیرها و اسنادهای علت‌شناختی متغیرهای مورد بررسی مطرح می‌کنند که باید در نظر گرفته شوند.

منابع

- بشارت، محمدعلی؛ قاسمی، زهرا؛ پورحسین، رضا و صرامی، غلامرضا. (۱۳۹۰). تبیین نارضایتی بدنی بر حسب متغیرهای روانی و اجتماعی. *مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی*، ۴۱(۲)، ۲۰-۴۱.
- پورشیریفی، حمید و مبعث زمانی، مریم. (۱۳۹۲). رابطه عزت نفس و درونی‌سازی ایده‌آل لاغری با نارضایتی از تصویر بدنی. *فصلنامه پژوهش‌های نوین روان‌شناختی*، ۸(۳۱)، ۱۳-۱۱.
- خیدری چروده، مجید و کرمانی، مهدی. (۱۳۸۹). رابطه باورهای زیبا شناختی با تصویر ذهنی از بدن و نحوه مدیریت ظاهر در جوانان: مورد مطالعه جوانان ۳۰ تا ۱۸ ساله ساکن شهر مشهد. *فصلنامه مطالعات اجتماعی ایران*، ۴(۱۲)، ۱۳-۱.
- دهقانی، فهیمه؛ عطارنیا، محبوبه و علوی لنگرودی، سید کاظم. (۱۳۹۶). پیش‌بینی نارضایتی از تصویر بدن بر پایه هوش معنوی و الگوهای فرهنگی- اجتماعی در زنان مراجعه کننده به باشگاه‌های ورزشی شهر یزد. *مجله آموزش و سلامت جامعه*، ۴(۴)، ۵۵-۴۹.
- صادقی، نگار؛ ایزانلو، بلال؛ فلاحتی، حوا و افتخاری، محمد رضا. (۱۳۹۷). تأثیر فشارهای فرهنگی - اجتماعی در شکل‌دهی به نارضایتی بدنی بین دختران نوجوان: بررسی نقش واسطه‌ای مقایسه و درونی‌سازی ایده‌آل‌های ظاهری. ۹(۴)، ۲۶۰-۲۴۸.
- عباس‌زاده، محمد؛ علیزاده اقدم، محمدمحمد باقر؛ پورمحمد، رعنا و محمدپور، نیر. (۱۳۹۳). مطالعه جامعه شناختی تأثیر ارزش‌های غربی و رسانه‌های جمعی بر تصویر بدنی مورد مطالعه: زنان بالاتر از ۱۵ سال شهر تبریز. *فصلنامه جامعه شناسی کاربردی*، ۱(۲۵)، ۱۰۰-۸۵.
- کاظمی کیله‌گلان، فربیا؛ پارسافر، سحر؛ افشاری، مریم و براتی، مجید. (۱۳۹۶). نگرش‌های اجتماعی - فرهنگی در مورد جراحی‌های زیبائی و عوامل مرتبط با آن در دانشجویان دختر دانشگاه علوم پزشکی همدان: یک مطالعه مقطعی. *فصلنامه پوست و زیبائی*، ۸(۴)، ۱۹۴-۱۹۰.
- کنعانی، مجید امین و رزاقی، فاطمه. (۱۳۹۶). رسانه، درونی‌سازی هنجارها و تصور از بدن. *پژوهش‌های جامعه شناسی معاصر*، ۶(۱۰)، ۲۷۱-۱.
- محمدپناه اردکان، عذر؛ باباپور خیرالدین، جلیل و یوسفی، رحیم. (۱۳۹۳). تعیین روایی نسخه فارسی پرسش‌نامه بازخوردهای اجتماعی - فرهنگی در مورد ظاهر بدن با استفاده از تحلیل عاملی. *فصلنامه پوست و زیبائی*، ۵(۱)، ۳۲-۲۲.

- هومن، حیدر علی. (۱۳۸۴). مدل یابی معادلات ساختاری با استفاده از نرم افزار لیزرل.
تهران، انتشارات سمت.

- Brown, T. A. , Cash, T. F. , & Mikulka, P. J. (1990). Attitudinal body image assessment: factor analysis of the body-self relations questionnaire. *Journal of personality Assessment*, 55(1), 135-144.
- Cash, T. F. (1997). *The body image work book (An 8-step program for learning to like your look)*. Oakland: New Harbinger publication.
- Cash, T. F. (1990). *The psychology of physical appearance aesthetics, attributes, and images*. In Cash, T. F. , pruzinsky, T. (Eds). *Body Images: Development, Deviance and Change*, 51- 79. New York: Guilford Press.
- Cash, T. F. (2002). Cognitive-behavioral perspectives on body image, In T. F. Cash & T. Pruzinsky (Eds). *Body Image: A Handbook of Theory, Research and Clinical Practice*, 38-46. New York: Guilford Press.
- Fardouly, J. , Pinkus, R. T. , Vartanian, L. R. (2017). The impact of appearance comparisons made through social media, traditional media and in person in women's everyday lives. *International Journal of Eating Disorders*, 50, 893-905.
- Fitzsimmons-Craft, E. , Barden-Cone, A. M. , Crosby, R. D. , Engel, S. G. , Wonderlich, S. A. & Bulik, C. M. (2016). Mediators of the relationship between thin-ideal internalization and body dissatisfaction in the natural environment. *Body image*, 18,113-122.
- Goldberg, D. P. (1972). The detection of psychiatric illness by questionnaire. *Maudsley Monograph*, 21. Oxford: Oxford UniversityPress.
- Grabe, S. , Ward, L. M. & Hyde, J. S. (2008). The role of the media in body image concerns among women: a meta-analysis of experimental and correlational studies. *Psycol Bull*, 134(3):460.
- Grogan, S. (2017). *Body image: Understanding body dissatisfaction in men, women and children* (3rd den.)Oxon: Rout ledge.
- Homan, K. (2010). Athletic-ideal and thin-ideal internalization as prospective predictors of body dissatisfaction, dieting, and compulsive exercise. *Journal of body image*, 7(3), 240-245.
- Karazsia, B. T. , Mumen, S. K. , & Tylka, T. L. (2017). Is body dissatisfaction changing across time? A cross-temporal meta-analysis. *Psychology bulletin*. 143(3), 293-320.
- Krawczyk, R. , & Thompson, J. K. (2015). The effect of advertisements sexually objectify women on state body dissatisfaction and judgments women: The moderating role of gender and internalization. *Body image*, 15, 109-115.
- Mulgrew, K. E. , Stalley, N. L. , & Tiggmann, M. (2017). Positive appearance and functionality reflection can improve body satisfaction but do not protect against idealized media exposure. *Body image*, 23, 126-134.

- Myers, T. A. , & Crowther, L. H. (2007). Sociocultural pressures, thin-ideal internalization, self-objectification, and body dissatisfaction: Could Gemini's Beliefs be a Moderating Factor? *Body Image*, 4, 296-308.
- Nouri, M. , Hill, L. G. , & Orrell-Valente, J. K. (2011). Media exposure, internalization of the thin ideal, and body dissatisfaction: comparing Asian American and European American college females. *Body Image*, 8(4), 366-372.
- Ogle, J. P. , & Damhorst, M. L. (2005). Critical reflections on the body and related sociocultural discourses at the midlife transition: an interpretive study of women's experiences. *Journal of Adult Deviation*, 12, 1-18.
- Quittkat, H. L. , Hartmann, A. S. , Dusing, R. , Buhlmann, U. , & Vocks, S. (2019). Body dissatisfaction, importance Of appearance, and body appreciation in men and women over the lifespan. *Psychiatry*, 10, 864.
- Reas, D. L. (2002). *Relationship between weight loss and body image in obese individual seeking weight loss treatment*. A dissertation of doctor of philosophy. Louisiana State University.
- Richetin, J. , Xaiz, A. , Maravita, A. , & Perugini, M. (2012). Self-body recognition depends on implicit and explicit self-esteem. *Body Image*, 9(2), 60-253.
- Sarwer, D. B. (2019). Cosmetic surgery and minimally invasive treatments. *Journal of Body image*, 101(5), 7-15.
- Stice, E. (2002). Risk and maintenance factors for eating pathology: A Meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 128, 825-848.
- Thompson, J. K. (1990). *Body Image disturbance, assessment and treatment*, University of South Florida-Pergamum Press, 140 p.
- Thompson, J. K. , & Heinberg, L. J. , Altabe, M. N. , & Tantleff-Dann, S. (1999). *Exacting beauty: theory, assessment, and treatment of body image disturbance*. Washington, DC, US: American psychological association.
- Thompson, J. K. , & Stice, E. (2001). Thin-ideal internalization: Mounting evidence for a new risk Factors for Body- Image disturbance and eating pathology, *Current directions in Psychological Science*, 10, 181-183.
- Thompson, J. K. , Van den BergG. P. A. , Keery, H. , Williams, R. , Shroff, H. M. , Haselhuhn, G. I. , & Boroughs, M. (2000). A revision and extension of the sociocultural attitudes towards appearance questionnaire. *Presented at the conference of the Academy of Eating Disorders, NY, NY*. 9, 450-631.
- Tiggeman, M. , & Slater, A. (2004). Thin ideals in music television: a source of social comparison and body dissatisfaction. *Journal of Eat Disorder*, 35(1), 48-58.
- Vartanian, L. R. , Froreich, F. V. , & Smyth, J. M. (2016). A serial mediation model testing early adversity, self-concept clarity, and thin-

- ideal internalization as predictors of body dissatisfaction. *Body Image*, 23, 196-211.
- Vartanian, L. R. , & Hopkinson, M. M. (2010). Social connectedness, conformity and internalization of societal standards of attractiveness, *Body Image*, 6, 308-310.